

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра вікової та педагогічної психології

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ВК-05 КОНФЛІКТОЛОГІЯ

(шифр назви навчальної дисципліни)

Спеціальність **073 Менеджмент**
(шифр назви спеціальності)

Освітня програма **«Управління навчальним закладом»**
(назва спеціалізації)

Інститут, факультет **Інститут психології та педагогіки РДГУ,
психолого-природничий факультет**
(назва інституту, факультету, відділення)

2021 – 2022 н. р.

Робоча програма з конфліктології для здобувачів вищої освіти за 2 (магістерським) рівнем спеціальністю 073

Менеджмент Мовнавчання українська

Розробники: Корчакова Н.В. - доктор психологічних наук, професор кафедри вікової та педагогічної психології

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри педагогіки, освітнього менеджменту та соціальної роботи

Завідувач кафедри _____

проф. Малафійк І. В.

Протокол від 31 серпня 2021 року № 8

Робочу програму схвалено навчально - методичною комісією психолого-природничого факультету

Протокол від 1 вересня 2021 року № 5

Голова навчально-методичної комісії _____

(підпис)

(Сяська І.О.)
(прізвище та ініціали)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	
Кількість кредитів – 4	Галузь знань 07 Управління та адміністрування	Вибіркова	
Модулів – 2	<i>Спеціальність</i> 073 Менеджмент	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 2		1	
Загальна кількість годин – 120		Семестр	
		2	
Тижневих годин для денної форми навчання: – аудиторних – 4 – самостійної роботи – 7	<i>Освітній ступінь:</i> магістр	Лекції	
		20	8
		Практичні, семінарські	
		20	6
		Лабораторні	
		--	
		Самостійна робота	
80	102		
Вид контролю: залік			
Передумови для вивчення дисципліни: загальна психологія, соціальна психологія			

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета викладання навчальної дисципліни «**Конфліктологія**» полягає у ознайомленні здобувачів 2-го рівня вищої освіти із складним соціально-психологічним феноменом людської взаємодії – конфліктом, його основними ознаками, факторами, що спричиняють його виникнення та засобами ефективного розв’язання конфліктних ситуацій. Оволодіння знаннями з курсу забезпечує основи формування соціально-психологічної компетентності майбутніх педагогів.

Завдання викладання дисципліни «Конфліктологія» полягає у формуванні здатності здобувачів вищої освіти розуміти загальний контекст соціальної ситуації та обирати конструктивні способи налагодження міжособистісної взаємодії.

Курс спрямований на формування наступних загальних та фахових компетентностей передбачених освітньою програмою:

ЗК5. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів), соціально відповідально і свідомо. СК5. Здатність створювати та організовувати ефективні комунікації в процесі управління.

СК6.Здатність формувати лідерські якості та демонструвати їх у процесі управління людьми.
СК8.Здатність використовувати психологічні технології роботи з персоналом.

3.Очікувані результати навчання:

ПРН07.Організувати та здійснювати ефективні комунікації в середині колективу, з представниками різних професійних груп і міжнародному контексті.

ПРН10.Демонструвати лідерські навички та вміння працювати в команді, взаємодіяти з людьми, впливати на їх поведінку для вирішення професійних задач.

ПРН14.Використання знань з психології при розв'язуванні управлінських завдань в освітній сфері.

4.Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Загальна теорія конфлікту

Тема 1.Предмет та завдання конфліктології.Методи вивчення конфліктів.

Конфліктологія як наука, її предмет, методи дослідження задачі. Сучасна конфліктологія: актуальні теоретико-методологічні і практичні проблеми.

Історія розвитку конфліктології. Основні етапи становлення науки: перший етап накопичення емпіричних знань про конфлікт і розвиток конфліктологічної думки в рамках філософії (до XIX ст.); другий – формування перших теорій пояснення природи конфлікту і способів його подолання (XIX – початок XX ст.); третій – теоретичне обґрунтування конфлікту як природної форми людської взаємодії і розробка методів і технологій керування ним, розвиток конфліктології як науки (друга половина XX ст.).

Проблема конфлікту у філософії і соціології. Теоретичні джерела конфліктології.

Методи дослідження конфлікту. Експериментальне дослідження конфлікту в лабораторних умовах. Характеристика ігрових процедур. Провокація конфлікту в природних умовах. Вивчення специфічних форм соціальної взаємодії як моделей конфлікту. Опитувальні методи.

Тема 2.Сутність та структура конфлікту.Класифікація конфліктів.

Поняття конфлікту. Необхідні і достатні умови конфлікту. Поняття нульової суми конфліктної взаємодії.

Причини конфліктів. Поняття об'єктивних і суб'єктивних причин. Співвідношення причин і інших факторів конфлікту: наслідку, умов, підстав конфлікту. Функції конфлікту. Поняття конструктивних і деструктивних функцій конфлікту. Проблеми відкритих і латентних функцій.

Структура конфлікту. Класифікація конфліктів: а) за сферою дії (соціальний, економічний, політичний, культурний і т.п.); б) за характером суб'єктності (внутрішньо особистісний, міжособистісний, міжгруповий, міжетнічний, міжрегіональний, міждержавний і т.п.); в) за ступенем напруженості (слабкий, середній, сильний); г) за способом поведінки чи характером перебігу (пасивний, активний); ж) за формою прояву

(латентні і відкриті); з) за тривалістю (короткочасні та тривалі); і) за способами вирішення наслідками (конструктивні і деструктивні).

Тема 3. Психологічні особливості інтрапсихічних та міжособистісних конфліктів

Поняття інтрапсихічного конфлікту. Взаємозв'язок структури особистості і внутрішньоособистісного конфлікту (З.Фрейд). Специфіка та показники внутрішньоособистісного конфлікту. Поняття фрустрації і її роль у інтрапсихічному конфлікті. Поняття когнітивного дисонансу Л.Фестінгера. Поняття комплексу неповноцінності А.Адлера. Рольовий конфлікт і форми його прояву. Інтеграційна концепція пояснення рольового конфлікту. Стадії психосоціального розвитку Е.Еріксона і особливості конфліктів на різних життєвих етапах. Суїцид як деструктивний спосіб виходу з інтрапсихічного конфлікту. Практика психологічної допомоги при гострому інтрапсихічному конфлікті.

Міжособистісні конфлікти і їх специфіка. Психологічні особливості особистості, що впливають на виникнення конфлікту. Типологія людей, схильних до ініціювання конфліктів та способи взаємодії з ними у ситуаціях проблемного характеру. Сфери прояву міжособистісних конфліктів. Конфлікти типу "особистість – група" і їх основні особливості та класифікація. Сімейні конфлікти. Їх особливості та наслідки, шляхи попередження сімейних конфліктів.

Тема 4. Виникнення та динаміка конфлікту.

Об'єктивно-суб'єктивна природа конфліктів. Критичні життєві ситуації. Сприйняття ситуації. Визначення ситуації. Фактори визначення ситуації як конфліктної: об'єктивні, групові, індивідуальні.

Динаміка конфлікту. Поняття етапів конфлікту. Потенційний конфлікт, конфліктна ситуація. Поняття психічної і соціальної напруженості. Фази конфлікту: латентна, демонстративна, агресивна, батальна. Усвідомлення ситуації як конфліктної. Конфліктна взаємодія. Розв'язання конфлікту. Механізм виникнення конфлікту в теорії транзактного аналізу Е.Берна.

Специфіка поведінки особистості в конфлікті. Поняття стилю конфліктної поведінки. Ситуаційні фактори вибору стилю поведінки в конкретній ситуації. Реагування на конфліктну ситуацію: уникання конфронтації, протистояння, діалог.

Тема 5. Конфліктна взаємодія.

Мотиви і цілі учасників конфлікту. Стратегії та тактики взаємодії в конфлікті. Основні регулятори конфліктної взаємодії: ситуаційний контекст взаємодії, соціально-перцептивні регулятори. Нормативні регулятори: нормативне обґрунтування позиції, критерій справедливості-несправедливості. Культурні норми взаємодії в конфлікті. Етичні норми взаємодії в конфлікті. Специфіка межівикористання існуючих стилів поведінки в конфлікті. Моделі розвитку міжособистісного конфлікту. Прийоми конструктивної взаємодії.

Змістовний модуль 2. Шляхи конструктивного вирішення та попередження конфлікту

Тема 1. Розв'язання конфлікту.

Основні поняття керування конфліктом. Концепції керування конфліктом. Фактори керування конфліктом (Р.Дарендорф, М.Дойч). Форми регулювання конфлікту: переговори, посередництво, арбітраж, обов'язковий арбітраж.

Стадії керування конфліктом: прогнозування, попередження (профілактика) чи стимулювання, регулювання, розв'язання. Методи керування конфліктом.

Стимулювання конфлікту: його суб'єкт, засоби, межі. Переговорний процес як форма регулювання конфлікту. Прямі переговори: поняття, зміст, процедура. Керування переговорами. Фактори, що визначають можливість переговорів. Основні етапи переговорного процесу. Помилки переговорного процесу: організаційні, поведінкові, комунікативні. Основні принципи ведення ефективної дискусії: правило вислуховування, правило рівності, процедурне правило, правило безоцінних суджень, правило подолання глухих кутів.

Завершення конфлікту як заключний етап керування. Розв'язання як форма повного завершення конфлікту. Передумови розв'язання конфлікту. Можливі форми завершення конфлікту. Компроміс і консенсус. Типи інтегративних рішень (Дж. Рубін і ін.). Фактори вибору стратегії "виграш-виграш".

Тема 2. Медіація як форма керування конфліктом.

Втручання в конфлікт з боку третьої сторони. Поняття медіації. Фактори вибору форми посередництва в конфлікті. Контрактні (офіційні) і спонтанні (неофіційні) медіатори. Принципи медіації. Функції медіатора. Тактики взаємодії медіатора з опонентами й етапи медіативної процедури. Ефективність та межі медіаторства.

Тема 3. Особливості конфліктів у сфері освіти

Особливості педагогічних ситуацій конфліктів. Їх виділяють основні причини. (якість виконання учнем навчальних завдань, успішності, позанавчальної діяльності; порушення учнем правил поведінки в школі, емоційні особистісні відносини учнів і вчителів, конфлікти між учнями, конфлікти в педагогічному колективі)

Формування навичок конструктивної поведінки в конфліктах у дитячому віці. Шкільне посередництво. Основні стратегії вирішення конфліктів в сфері освіти.

Тема 4. Посередництво психолога у розв'язанні конфліктів.

Робота з конфліктами у психологічних традиціях психоаналізу, біхевіоризму, гуманістичної психології. Психологічне консультування, групово-психотерапевтична робота.

Взаємодія психолога і клієнта. Посередництво психолога у вирішенні конфлікту. Принципи психологічного посередництва. Бар'єри комунікації в конфлікті. Процес психологічного посередництва.

Тема 5. Профілактика міжособистісних конфліктів.

Прогнозування конфлікту як етап виявлення його можливих причин і потенційного розвитку. Попередження конфлікту. Об'єктивні умови, що сприяють профілактиці деструктивних конфліктів. Суб'єктивні способи запобігання виникненню напружених ситуацій. Оцінка взаємовідносин у групі та виявлення прихованих конфліктів між людьми.

Тема 6. Ефективна поведінка у конфліктах, їх конструктивне розв'язання.

Поняття карти конфлікту, її структурні елементи. Технології ефективної поведінки і спілкування в конфлікті (Д. Скотт). Керування власною поведінкою у конфлікті як внутрішні детермінанти її подолання. Методи керування емоціями: зміни процесу сприйняття, що спровоковані образом; емоційного стану; зовнішнього поводження; емоційного наслідку. Стратегії ослаблення стресу. Маніпулятивні технології і способи захисту від них.

5. Структура навчальної дисципліни

Назва змістових	Кількість годин
-----------------	-----------------

модулі/вітем	Деннаформа						Заочнаформа					
	усьог о	утомучислі					усьог о	утомучислі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль1												
Змістовий модуль1 ЗАГАЛЬНА ТЕОРІЯ КОНФЛІКТУ												
<i>Тема 1.</i> Предмет та завдання конфліктології. Методи вивчення конфліктів.	10	2				8	10	2				8
<i>Тема 2.</i> Сутність та структура конфлікту. Класифікація конфліктів	10	2	2			6	10					10
<i>Тема 3.</i> Психологічні особливості інтрапсихічного та міжособистісного конфлікту	10	2	4			4	10		2			8
<i>Тема 4.</i> Виникнення та динаміка конфлікту	10	2	2			6	10	2				8
<i>Тема 5.</i> Сімейні конфлікти	10	2	2			6	10		2			8
<i>Тема 6.</i> Конфліктна взаємодія.	10	2				8	10					10
Разом за змістовим модулем 1	60	12	10			40	60	4	4			52
Змістовий модуль 2. Шляхи конструктивного вирішення та попередження конфлікту.												
<i>Тема 1.</i> Розв'язання конфлікту.	10					10	10					10
<i>Тема 2.</i> Медіація як форма керування конфліктом	10		2			8	10					10
<i>Тема 3.</i> Особливості конфліктів у сфері освіти	10	2	2			6	10	2				8
<i>Тема 4.</i> Посередництво психолога у розв'язанні конфліктів.	10	2				8	10					10
<i>Тема 5.</i> Профілактика міжособистісних конфліктів	10	2	2			6	10		2			8
<i>Тема 6.</i> Ефективна поведінка у конфліктах та їх конструктивне розв'язання	10	2	4			4	10	2				8
Разом за змістовим модулем 2	60	8	10			40	60	4	2			50
Усього годин	120	20	20			80	120	8	6		-	102

6. Темі семінарських занять

№ п/п	Назватеми	Кількість годин
1	Сутністьтаструктураконфлікту.Класифікаціяконфліктів	2
2	Психологічніособливостіінтрапсихічноготаміжособистісногоконфлікту.	4
3	Виникненнядинамікаконфлікту	2
4	Сімейніконфлікти	2
5	Медіаціяякформакеруванняконфліктом	2
6	<u>Особливостіконфліктів усферіосвіти</u>	2
7	Профілактикаміжособистіснихконфліктів.	2
8	Ефективнаповедінкауконфліктахтаїхконструктивнерозв'язання	4
Разом		20год.

7.

8. Темидлясамостійноїроботи

№ п/п	Назватеми	Кількість годин
1	Предметтазавданняконфліктології.Методививчення конфліктів.	8
2	Сутністьтаструктураконфлікту.Класифікаціяконфліктів	6
3	Психологічніособливостіінтрапсихічноготаміжособистісного конфлікту	4
4	Виникненнядинамікаконфлікту	6
5	Сімейніконфлікти	6
6	Конфліктнавзаємодія.	8
7	Розв'язанняконфлікту.	10
8	Медіаціяякформакеруванняконфліктом	8
9	Особливостіконфліктівусферіосвіти	6
10	Посередництвопсихологаурозв'язанніконфліктів.	8
11	Профілактикаміжособистіснихконфліктів	6
12	Ефективнаповедінкауконфліктахтаїхконструктивне розв'язання	4
Разом		80год

9.Індивідуальнізавдання

Дослідження акцентуацій характеру
Підготовка візуальних презентацій
Складання ментальних карт
Розв'язання конфліктних ситуацій.

10.

Методинавчання

Аудиторна робота передбачає такі форми навчальної роботи: лекції, семінарські, лабораторні заняття. Самостійна робота передбачає вивчення окремих розділів програми, знаступнимусним звітом, складанням структурно-логічних схем, анутованням, рецензуванням, виконання аналітичних оглядів, складанням конспектів і тезисів, підбором

корекційних програм з метою. Викладання дисципліни поєднує традиційні методи і прийоми дидактики вищої школи, а також інноваційні технології.

МН1 – словесний метод (лекція, дискусія, співбесіда тощо); МН2 – практичний метод (лабораторні та практичні заняття); МН3 –

наочний метод (метод ілюстрацій і метод демонстрацій);

МН4 – робота з навчально-

методичною літературою (конспектування, тезування, анотування, рецензування, складання реферату);

МН5 – відеометод у сполученні з новітніми інформаційними технологіями за допомогою комп'ютерних засобів навчання (дистанційні, мультимедійні, веб-орієнтовані тощо); МН6 – самостійна робота (розв'язання програмних завдань);

МН7 – індивідуальна науково-дослідна робота студентів.

11. Методи оцінювання

МО2 – усне або письмове

опитування; МО4 – тестування;

МО6 – реферати, есе;

МО7 – презентації результатів виконаних завдань та досліджень; МО8 – студентські презентації та виступи на наукових заходах; МО10 – залік.

12. Критерії оцінювання результатів навчання. Визначити за допомогою якісних критеріїв мінімальний пороговий рівень оцінки і трансформувати його в мінімальну

позитивну оцінку. Зазначити використовувану числову (рейтингову) шкалу Шкала

оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	для заліку
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням

13. Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти Загальні положення

Контроль за процесом засвоєння студентами курсу та якостю знань здійснюватиметься у ході **оточного та підсумкового контролю**.

Поточний контроль передбачає:

➤ перевірку знань студентів у ході семінарських занять; (Основними формами поточного контролю є усні відповіді, виконання контрольних та творчих робіт, захист рефератів, співбесіди з окремими темами, розробка методик вивчення основних сфер

психіки, виконання навчально-

дослідних завдань, перевірка письмових завдань самопідготовки, проведення атестації);

➤ проходження підсумкових звітів за змістовими модулями.

Оцінювання знань студентів здійснюється за 100 бальною шкалою, Шкали оцінювання розроблені на основі університетського та кафедрального положення про систему оцінювання знань студентів.

У процесі поточного контролю студенти можуть набирати до **100 балів**.

Робота студентів на семінарських та лабораторних заняттях оцінюється за **трьохбальною шкалою**. Один бал – “задовільно”, два бали – “добре”, три бали – “відмінно”.

Модуль завершується проведенням **підсумкового модульного контролю**. Він може проводитися у формі усного опитування, контрольної роботи чи проходження тесту он-лайн...

Виконання індивідуального проекту та завдань самостійної роботи з вивчення курсу оцінюються за 5 бальною шкалою.

Шкали оцінювання включають **змістову і структурну частину**. У змістовій частині подано всі види навчальної праці студентів та показники їх бального оцінювання (див. табл.1). У структурній частині відображена послідовність набирання студентом балів у процесі вивчення дисципліни

Табл.1

Змістова шкала оцінювання знань студентів

№ п/п	Вид навчальної праці студента	Кількість балів	Примітка
1	Робота на семінарських та лабораторних заняттях		
	Виконання письмових домашніх робіт з тем семінару	0 - 2	Зане своєчасне виконання завдань домашньої самопідготовки знімається 1 бал за кожне заняття. За систематичність і високу якість виконання до балів кожного модуля додаються преміювальні бали (від 1 до 9)
	Усна відповідь на занятті	0 - 3	
	Доповнення, участь у дискусії	1	
	Творчі роботи	3	
	Виступ з реферативним повідомленням	3	
2	Виконання завдань підсумкового контролю за модулями		
	Виконання контрольної роботи	0-10	
3	Виконання довгострокового індивідуального завдання		
	Своєчасне виконання завдання	1-5	
Самостійна робота			
4	Своєчасне виконання завдання	1-5	
5	Додаткові шляхи набирання балів		

<i>(заумови об'єктивних причин їх недобору)</i>		
Виконання додаткових контрольних робіт, усні звіти, колоквиуми	3-5	
Написання рефератів	3-5	
Конспектування першоджерел, складання конспектів, тезисів	3-5	
Складання структурно-логічних схем за певною темою	3-5	
Виконання аналітичного глядів наукової інформації за певною проблемою, рецензування	5-10	
Складання бібліографічних покажчиків	5-10	

Оцінювання знань студентів у процесі підсумкового контролю

- **«зараховано» (13-25 балів)** отримують студенти, які дають правильні, повні, змістовні відповіді на поставлені запитання, демонструють знання теорії та вміння практичного використання положень науки, наводять приклади, які ілюструють глибоке розуміння проблеми; У випадку виконання підсумкового тесту он-лайн, «зараховано» отримують здобувачі, які подолали 50%-й поріг правильних відповідей.
- **«незараховано» (0-12 балів)** отримує студент, який дає неправильні чи фрагментарні відповіді, не в змозі викласти матеріал змістовно, проілюструвати його прикладами. У випадку виконання підсумкового тесту он-лайн, «незараховано» отримують здобувачі, які не подолали 50%-й поріг правильних відповідей.

Оцінювання знань у процесі поточного контролю (убалах)												Індивідуальне завдання	Модульний контроль	Підсумковий контроль	Загальна кількість балів
ЗМ-1						ЗМ-2									
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T1	T2	T3	T4	T5	T6				
5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	10	25	60-100
0-30						0-30						0-5	0-10	0-25	60-100

14. Методичне забезпечення

Методичне забезпечення включає: робочу програму курсу, методичний комплекс дисципліни, тематику лекційних та семінарських занять, контрольні завдання для комплексу перевірки знань з курсу, програми тестового контролю знань, конспекти лекцій, плани семінарських занять, таблиці, презентації лекцій, пакет візуального супроводження дисципліни, методичні вказівки до курсових робіт, список літератури, програму підсумкових звітів.

15. Питання для підготовки до підсумкового контролю.

1. Конфліктологія як наука, її предмет, методи дослідження задачі.
2. Історія розвитку конфліктології.
3. Поняття конфлікту у біхевіоризмі.

4. Робота з конфліктами у психоаналітичних теоріях (З. Фрейд, Е. Еріксон, А. Адлер).
5. Стадії психосоціального розвитку Е. Еріксона й особливості конфліктів на різних життєвих етапах.
6. Поняття конфлікту у когнітивній психології.
7. Методи дослідження конфлікту.
8. Поняття конфлікту. Необхідні та достатні умови конфлікту. Поняття нульової суми конфліктної взаємодії.
9. Класифікація конфліктів.
10. Структура конфлікту.
11. Конструктивні та деструктивні функції конфлікту.
12. Динаміка конфлікту. Основні стадії та етапи конфлікту.
13. Загальна характеристика ескалації конфлікту.
14. Основні типи конфліктогенів, їх вплив на динаміку конфлікту.
15. Поняття внутріособистісного конфлікту.
16. Класифікація інтрапсихічних конфліктів.
17. Форми прояву інтрапсихічних конфліктів
18. Способи розв'язання інтрапсихічного конфлікту.
19. Рольовий конфлікт і форми його прояву.
20. Поняття фрустрації і роль у інтрапсихічному конфлікті.
21. Суїцид як деструктивний спосіб виходу із внутрішньоособистісного конфлікту.
22. Міжособистісні конфлікти їх специфіка.
23. Сфери прояву міжособистісних конфліктів.
24. Причини та фактори виникнення міжособистісних конфліктів.
25. Основні регулятори конфліктної взаємодії: мотиваційні, соціально-перцептивні, нормативні.
26. Специфіка поведінки особистості в конфлікті.
27. Поняття стилю конфліктної поведінки.
28. Стратегії та тактики взаємодії в конфлікті: уникання конфлікту, "боротьба", діалог.
29. Співробітництво та компроміс як стратегії поведінки у конфлікті
30. Маніпулятивні технології способи захисту від них.
31. Стилі лідерства та їх вплив на перебіг конфлікту.
32. Типологія людей схильних до ініціювання конфліктів та способи взаємодії з ними в конфлікті.
33. Класифікація сімейних конфліктів.
34. Попередження та вирішення сімейних конфліктів.
35. Психологічні особливості сімейних конфліктів.
36. Поняття про групові конфлікти. Їх класифікація.
37. Основні поняття керування конфліктом.
38. Концепції керування конфліктом.
39. Стадії керування конфліктом.
40. Прогнозування конфлікту як етап виявлення його можливих причин і потенційного розвитку.
41. Попередження конфлікту.
42. Зміст основних етапів керування конфліктами при регулюванні конфліктів типу "особистість – група".
43. Переговорний процес як форма регулювання конфлікту.
44. Прийоми конструктивної взаємодії.
45. Втручання в конфлікт з боку третьої сторони. Поняття медіації.
46. Принципи психологічного посередництва.
47. Функції медіатора.
48. Принципи медіації.
49. Ефективність та межі медіаторства.

50. Шкільне посередництво.
51. Об'єктивні умови, що сприяють профілактиці деструктивних конфліктів.
52. Посередництво психолога у вирішенні конфлікту.
53. Психологічне консультування, групова психотерапевтична робота, як шляхи попередження та розв'язання конфлікту.
54. Формування навичок конструктивної поведінки в конфліктах у дитячому віці.

16. Рекомендована література Базова

1. Анцупов А. Я. Введение в конфликтологию. Київ: МАУП, 1996. 104 с.
2. Гришина Н. В. Психология конфликта. СПб.: Питер, 2000. 464 с.
3. Ишмуратов А. Т. Конфликтзгода: основы когнитивной теории конфликтов: навч. посіб. Київ: Наук. думка, 1996. 189 с.
4. Козырев Г. И. Введение в конфликтологию: Учеб. пособ. Москва.: Владос, 2001. 176 с.
5. Нагаїв В. М. Конфліктологія: Курс лекцій (модульн. варіант): посіб. Київ: Центр навч. літер., 2004. 198 с.
6. Пірен М. І. Конфліктологія: підручник. Київ.: МАУП, 2003. 250 с.
7. Скотт Д. Г. Конфликты, пути их преодоления. Киев.: Внешторгиздат, 1991. 191 с.
8. Хасан Б. И. Конструктивная психология конфликта. СПб.: Питер, 2003.

Допоміжна

1. Аронсон Э., Уилсон Т., Ейкерт Р. Социальная психология: Психологические законы поведения человека в социуме. СПб.: Прайм-ЕВРОЗНАК, 2002. 560 с.
2. Битянова М. Р. Социальная психология. М.: ЭКСМО-Пресс, 2001. 575 с.
3. Доценко Е. Л. Психология манипуляции: феномены, механизмы, защита. М.: ЧеРо, Изд-во МГУ, 2000. 344 с.
4. Зимбардо Ф., Ляйпше М. Социальное влияние. СПб.: Питер, 2000. 448 с.
5. Карнеги Д. Как завоевывать друзей и оказывать влияние на людей. М.: Его-Пресс, 2004. 599 с.
6. Квинн В. Прикладная психология. СПб.: Питер, 2000. 560 с.
7. Крижанская Ю. С., Третьяков В. П. Грамматика общения. М.: Смысл, 1999. 279 с.
8. Майерс Д. Социальная психология. СПб.: Питер, 2005. 784 с.
9. Психология суїциду/ Підред. В. П. Москальця. К.: Академ видав, 2004. 248 с.
10. Сулимова Г. С. Социальная работа и разрешение конфликтов. М.: Ин. практ. психол., 1996. 175 с.
11. Васильев И. Н. Тренинг преодоления конфликтов. СПб.: Речь, 2003. 174 с.
12. Валкер Д. Тренинг разрешения конфликтов (для начальной школы). СПб.: Речь, 2001. 128 с.
13. Емельянов С. М. Практикум по конфликтологии. СПб.: Питер, 2004. 400 с.
14. Крысько В. Г. Социальная психология: Схемы и комментарии. М.: Владос-Прес, 2001. 208 с.
15. Психология конфликта: Хрестоматия/ Сост. и общ. ред. Н. В. Гришиной. СПб.: Питер, 2001. 448 с.
16. Рояк А. А. Психологический конфликт и особенности индивидуального развития личности ребенка. М.: Педагогика, 1988. 120 с.
17. Чернышев А. С. Практикум по разрешению конфликтных педагогических ситуаций. М.: Пед. об-щество России, 1999. 186 с.

17. Інформаційні ресурси

Інформаційні ресурси включають бібліотечні фонди, Інтернет-ресурси, електронні книги.

До інформаційних масивів психології належать:

MEDLINE з доступом через <http://www.nlm.nih.gov/databases/freemedl.html> або <http://www.healthgate.com>;

<http://www.yahoo.com/Science/Psychology>; <http://maple.lemoyne.edu/>-

hevern/psychref.html; <http://www.grohol.com/web.htm>;

<http://www.mindspring.com/wmmoore/psych.htm>;

<http://sosig.esrc.bris.ac.uk>; <http://vygotsky.motiv.msu.su>;

<http://www.apa.org/>; <http://www4.ncbi.nlm.nih.gov/PubMed/>;

<http://www.free.net>;

RELARN-IP <http://www.ripn.net>;

<http://www.rannet.ru> <http://www.psychology.1tsn.ac.uk>;

<http://www.lemoyne.edu/OTRP/inter.net.html>

<http://conflictology.ru/index.php/conflict2>; <http://psystudy.ru/3>.

<http://www.isras.ru/socis.html4>; <http://www.politstudies.ru/5>.

<http://www.colorado.edu/conflict/6>; <http://www.sipri.org/7>; <http://www.pcr.uu.se8>.

<http://www.iwpr.net9>; <http://www.clingendael.nl10>; <http://www.crisisgroup.org>

Сайти наукових бібліотек

1. <http://www.nbuv.gov.ua> – Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського
2. <http://www.bl.uk> – Британська бібліотека (Лондон)
3. <https://www.fu-berlin.de/en/sites/ub/index.html> (Берлінський університет)
4. <https://library.harvard.edu/> (Гарвардський університет)
5. <http://www.lib.cam.ac.uk/> (Кембриджський університет)
6. <https://libraries.mit.edu/> (Массачусетський технологічний університет)
7. <http://www.unimi.it/> (бібліотека Міланського університету)
8. <http://www.ox.ac.uk/> (бібліотека Оксфордського університету)